

toho hrubého passu, v němž vykládá očarování spojením dechu s dechem. To je výklad hodný nesmrtelného osvícence, moderního Bildungsphilistra lékárníka Homaisa z „Madame Bovary“. Tak typicky směšný, že bude provázet svého vynálezce do hrobu a — doufejme, nějakou chvíli i za něj. Člověk neví právě, čím si zaslouží toho, čemu říkají paměť lidská.

R. Bojko: Modlitby víry a lásky

Debut p. Bojkův jest významná událost pro mladou českou poesii: zase jednou opravdový básník a básník kladný, básník životní síly a víry. Pan Bojko jest básník v plném smyslu tohoto krásného slova; má ve vysoké míře to, co činí člověka básníkem: svůj nový a užaslý pohled na život a svět, na určení člověkovu i na určení lidstva, na děje lidské duše a osudy lidského pokolení. Jeho zorné pole — a to jest patrné po četbě několika básní Bojkových — jest nevědně široké. Bojko je básník zraku a zraku velmi mnoho objímajícího, široko zabírajícího; zraku, který se propaluje k jádru věci a čte z hmotných jevů a tvarů jako z písmen a z run. Do jeho duše tísni se a plyne neustále mnoho věcí, proudí a žene se plno dojmů, vztahů, nápovědí — odtud místy nepřehranost a grotesknost jeho metafor právě jako hutnost jeho skladby. Každý dojem jest u něho vepředen do dojmů jiných, z každé představy tryskají a odnožují se představy a obrazy nové: Bojko jest opravdový básník kosmického spříznění veškerenstva, který dovede zdvihnouti na jedné rytmické vlně mohutný koráb, určený k cestě zámoří, i uvadlou travinu, spláknutou podzimním deštěm s rodné stráně; který dovede naléztí spojení obrazné lásky mezi drobným zrnkem písečným, jež šlapeš, a nebeskou hvězdou, po níž toužíš a k níž se modlíš.

V tomto člověku ožila zase jednou a stala se uměleckým slovem veliká láska a veliká něha. Tato láska ke všemu živému, ke všemu toužícímu a zápasícímu, ke všemu deptanému a trpícímu

42 - dostupuje místy vřelosti a krásy až legendární; a tato láska jest to také, která nejabstraktnější pojmy dovede proměnit v teplé a konkrétní obrazy, která dovede jim dáti zjihnouti v pravou citovou událost a skutečnost. Jako doklad tohoto nevědění umění uvádím namátkou passus z básně „Sláva“. Jde o děj hodně abstraktní, o děj, kterým sláva ničí a ruší činnost času, usmrcujícího a pohřbívajícího život.

Bohyně mocná, jež přivřením řas
dovedeš náhle zastavit čas,
jak sluhu odnášejícího kradené věci
pánův hněvivý hlas,
jež zsinale oběti
bereš mu z objetí,
bys je svým něžným polibkem vzbudila k životu zas!

S jakou bezprostředností a naléhavostí, s jakou plností a přítomností a monumentálností jest to řečeno! A obdobnými doklady mohl bych vyplniti strany a strany. Jsou místa v jeho knize, v nichž oděno bylo ve světle a hudbu to, co, zdálo se, bude vždy unikat v páru a tmu nervového rozechvění: poslední sladkost a pel životního opojení.

Sladká jest země, jak nádherných žen,
milostných těla královen,
rozkvetlý klín,
její to nejtajemnější, nejlákavější prohlubeň,
do které s úsměvem hodila
nejsladší tajemství nočních svých tich;
milostné lůžko, na němž spí ve věčném objetí
láska i prokletí,
úsměvná rozkoš i lkající hřích.

Zvláštního rozboru žádal by si rytmus páně Bojkův; musilo by se ukázati, jak jej dal zcela do služeb vnitřní fluktuace dojmů a ideí, a jak mistrně často užil ho jako prostředku, kterým i dramaticky učlenil své obrazné děje i vyzdvihl reliefově jejich shluky a skupiny.

A tato veliká láska dovedla ještě více: dovedla překlenout propast, která jest mezi spekulativním a básnickým polem knihy

43
páně Bojkovy. Pan Bojko, pokud nám podal své myšlenkové credo, jest pantheistický monista. Jeho spekulativný bůh jest veliký lhostejník, mrtvý klid, o němž není možno ani nic pověděti, neuzavřeš-li do výpovědi své její protiklad. Modliti se k němu? Směšné. Úpěti a sténati k němu? Pošetilé a zbytečné.

Ke všem prosbám mým, modlitbám, strhané struny zakvívání
patří Jeho tvář nehnutá lhostejně, němě —

A jinde:

Ó Bože, veliký Bože, víme, že's od věků němý a hluchý,
že nemáš a nemůžeš ani mít tuchy
o našich úzkostech, slastech a žalu,
víme, že dovedem spíše
pouhou jen rukou odsunout tisíciletou žulovou skálu
s našich bolestných zoufalých cest,
než náhkem svým dojmouti mrtvé Tvé srdce.

Ale čím mohl býti takový bůh básníkovi? Dvojím: buďto předmětem invektivy, protestů, útoků, revolty, jako byl Leopardimu, Vignymu, Lecontu de Lisle a tolika jiným básníkům-pesimistům, nebo předmětem entusiasmů, který ohlodává a rozkládá zvolna neustálým příbojem své lásky. Bojko šel touto druhou cestou, k níž byl předurčen celým svým básnickým temperamentem a naturelem a v krásné nedůslednosti, opravdu básnické, které může snad usmáti se filosof, ale již nemůže býti nedojet umělec a umělecký kritik, modlí se k tomu bohu, kterého in theoria nedávno oddálil za všechn dostřel lidské modlitby. Na tomto jímavém paradoxním podkladě stává se teprve modlitba básnickým a lidským činem: pomáhá budovat, jak praví sám básník, „na této zemi tvou nebeskou říši!“

Mnoho bylo již a bude asi ještě uvažováno a psáno o poměru Bojkově k Březinovi. Není pochyby, že Bojko učil se u Březiny. To slouží ke cti nejen Březinovi, ale i Bojkovi. Jest nám třeba v poesii tradice a naše upřímné díky těm, kdo dovedou ukrotit svou marnivost a dáti se do služeb tam, kde by jiní vybíjeli předčasné a klamně svou individualitu a oslňovali jí lacino uměleckou galerii (která sedá dnes všude, i v parteru!). Bojko mohl

se učit stejně dobře na př. u Verhaerena jako u Březiny. Ale slouží mu ke cti, že učil se u Březiny, neboť Březina není jen veliký básník, ale i veliký Čech a veliký Slovan. A není pochyby také, že Bojko vrátí s úroky svou půjčku a počíná vracet ji již v této knize. Ukázal jsem, jak jeho básnická koncepce projevuje zde již in nuce svou původnost a není pochyby, že původnost ta bude se stupňovat a růst v díle příštím.

Hugo Boettinger a Mir iskusstva v paviloně Manesově

Pan Hugo Boettinger podal v paviloně „Manesově“ přehled desítiletí své činnosti umělecké a potvrdil tím jen starý náš soud, že jest spíše obratný, elegantní, pružný, vnímavý, vkusný, účelivý a přimykavý malíř než charakterní a výrazný umělec-tvůrce. Pan Boettinger se za těchto deset let mnohému naučil v Paříži i v Londýně, čemu, pravda, nedovedl by se naučit tak lehce a plynně každý, ale mezi tím mnohým jest i mnoho, co bude musit *zapomenout*, má-li se dostat dál a výš, má-li se přiblížit vlastní tvorbě umělecké, která vždy a všude jest a musí být *dílem vlastní duše*. Jsou tu některé práce posledního data, v nichž, cítíš, touží cosi výš z klece zajímavé a někdy i bravurní pastíše — ale nalezne-li autor v sobě dost síly a víry výtvarné, dost vnitřního tepla, aby tomu dal křídla, nedá se dnes ještě rozhodovat. —

Mir iskusstva byl umělecký měsíčník na svou dobu velmi krásné a vysoké úrovně; nebylo v něm ovšem všecko zlato, ale třpytilo se v něm všecko; a nejen oslňovalo, ale mnohé v něm opravdu i hrálo nás, kdož jsme ne bez závistných vzdechů probírali se jeho objemnými a bohatými sešity. V Miru iskusstva nalezl jsi vždycky vedle ukázek nejdůležitější současné tvorby ruské i smetanu všeho umění západního (byli moderní umělci francouzští, jež ne-li objevil, alespoň ukázal v celém jich bohatství jejich krajanům teprve Mir iskusstva). Mir iskusstva jako vůdčí výtvarný orgán své doby zvláště názorně potvrzoval to, co již Dostojevskij vytknul jako sám ka-